

В. С. Загорський

Екологічна політика ЄС і проблеми формування системи екологічного управління в Україні

Обґрунтовано положення, що від вирішення екологічних проблем залежить стабільність соціально-економічного розвитку України. Проаналізовано значимість екологічних факторів у процесах функціонування ЄС. Виокремлено особливості формування екологічної політики ЄС. Доведено необхідність формування системи екологічного управління як важливого фактору інтеграції України в європейський соціально-економічний простір. Ключові слова: управління, система, екологічне управління, екологічна політика, модернізація, Європейський Союз.

Постановка проблеми. Угода про асоціацію з ЄС не тільки відкрила нові перспективи у соціально-економічному розвитку, але й обумовила появу нових викликів у процесах економічної модернізації України. Насамперед, Україна зобов'язана узгодити свою національну стратегію розвитку із вимогами ЄС і міжнародними зобов'язаннями зі сталого розвитку загалом та екологічними зокрема. Важливим завданням є створення фундаментальної основи для формування наукових засад ефективного державного управління сферою охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання й відтворення природно-ресурсного потенціалу, формування еколого-економічних передумов для переходу на засади екологічного управління і сталого розвитку. Проголошений Україною курс на європейську інтеграцію, передбачає адаптацію вітчизняного природоохоронного законодавства та запровадження сучасних підходів до забезпечення екологічної безпеки відповідно до принципів Європейського Союзу.

Серед викликів особливу значимість для нашої держави має вирішення проблем, пов'язаних із деградацією природних екологічних систем. Сучасна економічна система України є структурно деформованою, а масштаби її негативного впливу на навколишнє середовище значно вищі, ніж у технологічно розвинених країнах. Значна частина основних виробничих фондів не відповідає сучасним екологічним вимогам, велика територія України, де проживає майже половина населення країни, характеризуються як екологічно неблагополучна [1, 2].

Мета статті полягає у необхідності пошуку нових, прийнятних у сучасних умовах, шляхів і підходів до мінімізації антропогенного

© В. С. Загорський, 2014.

впливу на навколишнє середовище. Екологічні проблеми стають дедалі важливішим чинником економічних проблем у більшості регіонів України. Подальше збереження мінерально-сировинного напрямку економічного розвитку, величезних витрат енергетичних і природних ресурсів у промисловості, сільському господарстві, вже в найближчому майбутньому може призвести до формування масштабних загроз екологічній та економічній безпеці держави.

Виклад основного матеріалу. Сучасні екологічні проблеми України значною мірою зумовлені тим, що впродовж радянського періоду розвитку її територія була однією з найбільш техногенно навантажених. Займаючи лише 3% території колишнього СРСР, Україна формувала до 22-24% загального ВВП, що загалом призвело до значних регіональних змін екосистем та суттєвого погіршення якості основних життєзабезпечувальних ресурсів [3-4].

Суттєві диспропорції у розміщенні продуктивних сил, що мали місце упродовж тривалого часу, призвели до того, що в Україні техногенне навантаження на природне середовище у 4-5 разів перевищувало аналогічний показник розвинених країн. За цього розораність земель становила 80% від усіх сільськогосподарських угідь, а об'єм води, що використовувався у технологічних процесах, у 2-5 разів перевищував рівень використання порівняно з розвиненими країнами. Надмірна концентрація промисловості та сільського господарства зумовила катастрофічне забруднення повітря, води й ґрунтів, а масштаби екологічних змін створили реальну загрозу життю та здоров'ю громадян України.

Очевидно, що подальше збереження високої енерго- й ресурсоемності економіки України, за умов успадкування регіональних порушень екологічного стану та виснаження основних земельних, водних, мінерально-сировинних і біотичних ресурсів, призведе до зниження рівня природно-ресурсного потенціалу й ускладнення збалансованого економічного розвитку держави. Показовим є той факт, що до 45% ВВП та до 60% експортних надходжень держави забезпечуються на основі видобутку й перероблення мінерально-сировинних ресурсів. А це призводить до утворення великої кількості відходів, викидів забруднюючих речовин у повітря і скидів у поверхневі водні об'єкти, які у 2-3 рази перевищують екологічні нормативи.

Парадоксально, але економіка України надзвичайно енерговитратна (у декілька раз перевищує рівень Німеччини), але водночас – енергодифіцитна і залежна від імпорту енергоресурсів, що дуже негативно впливає на енергетичну безпеку держави. Згідно з оцінками спеціалістів, запровадження сучасного енергетичного менеджменту і технологій, які

широко використовуються у розвинутих країнах, зробило б можливим зниження видатків України на енергоносії на 5-6%. Більш ефективне енергоспоживання підприємств і населення також суттєво скоротило б використання енергоресурсів і, відповідно, зменшення негативного впливу на оточуюче середовище. В Україні існує значний потенціал енергозбереження в усіх сферах економіки - можливість зниження енерговитрат на 48% і, передусім, економія витрат у житлово-комунальному комплексі, який має потенціал зниження енерговитрат на 40 %.

Для вирішення питання впровадження ефективних механізмів використання та збереження енергії в Україні необхідно на рівні держави підтримувати довготермінові стабільні рамкові умови і мотивуючі стимули для впровадження енергозберігаючих технологій, модернізацію виробництв, впровадження альтернативної енергетики. Відсутність ефективного механізму стимулювання енергозбереження і “зеленої” модернізації секторів економіки, довготермінових програм підтримки відповідних проектів, неефективність механізмів їх фінансування та широкого інформування – це основні проблеми на шляху підвищення енергоефективності.

Європа належить до числа регіонів світу з високим рівнем концентрації промисловості, сільського господарства, транспорту, густоти населення й урбанізації. Господарська діяльність у будь-якій країні Європи позначається на екологічних умовах інших країн, національні екологічні проблеми безпосередньо переростають у загальноєвропейські. У зв'язку з цим на європейському континенті вимоги до інтенсивності співробітництва між країнами є особливо важливими, оскільки Європа виступає як єдиний континентальний комплекс, складові частини якого (окремі природно-географічні пояси і зони, природно-господарські територіальні комплекси) об'єднані системою природно-екологічних зв'язків. Цілісність природного середовища Європи вирішальною мірою залежить від наявності і ступеня ефективності співробітництва між країнами, проведення ними загальної узгодженої екологічної політики, відповідної єдності і спільності їхніх природних умов.

Саме екологічні проблеми на сьогодні стають дуже важливим фактором, під впливом якого країни Європи акумулюють свої зусилля у напрямку забезпечення екологічної безпеки та побудови системи так званої “колективної відповідальності” за стан навколишнього природного середовища в регіоні. ЄС являє собою найбільш ефективну в сучасних умовах міжнародну регіональну організацію із комплексним режимом екологічної політики та міжнародного екологічного управління, що базується на найбільш інноваційних у світі системах заходів щодо

захисту навколишнього середовища. Можна стверджувати, що діяльність ЄС в екологічній сфері, певною мірою, є взірцем для інших держав і регіонів. Вона базується на політичній волі урядів та за підтримки з боку громадянського суспільства.

У соціально-економічній політиці Євросоюзу на сьогодні екологічна політика за своєю значимістю займає рівні позиції з економічною політикою. Незважаючи на різномірний склад членів Європейського Союзу, в межах Союзу вдалося виробити спільну платформу за різними екологічними проблемами, незважаючи на всі труднощі, які траплялися державам-членам Європейського Союзу через дисбаланс у міжнародній торгівлі, викликаний дією різних екологічних стандартів в областях, що були переважно транскордонними [5-7].

Починаючи з 1992 р., коли відбулася Конференція ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро, ЄС став відігравати активну роль у формуванні і реалізації міжнародних екологічних угод, стимулюючи їх підписання і ратифікацію державами-членами Союзу. Приоритетними областями діяльності Єврокомісії були: зміна клімату, природа і біорізноманіття, довкілля, здоров'я та якість життя, а також природні ресурси і відходи.

У результаті свого розширення на сьогодні Євросоюз формує екологічну політику від Балтійського до Егейського морів. Нові держави ЄС повинні адаптувати своє національне екологічне законодавство до правил, директив та інших джерел екологічного права ЄС, відомих як екологічне законодавство ЄС. У рамках Європейського Союзу на сьогодні основними структурними підрозділами, які беруть участь у виробленні екологічної політики, є: Європейська Рада, Рада Міністрів, Європейська комісія, Європейський парламент і Суд ЄС.

Важливу роль у становленні і розвитку екологічного права має Суд ЄС. Починаючи з кінця 70-х рр. XX ст., рішення Суду Європейських співтовариств стали служити утвердженню екологічного спрямування як одного з основних у діяльності ЄЕС. Можна відзначити два прецедентних рішення у справах, порушених Комісією проти Італії, у зв'язку з тим, що остання не прийняла заходів до реалізації положень директиви, що стосується засобів для очищення, і директиви про вміст сірки в певних видах рідкого палива, і тим самим порушила ст. 100 Римського Договору. Істотним внеском Суду ЄС у формування екологічної політики доцільно визнати його рішення дозволяти державам-членам зберігати як діючі ті закони, які за своїми вимогами перевищують загальносоюзні стандарти [8].

Пріоритетність екологічних проблем у діяльності ЄС відповідно обумовлює і напрямки діяльності України щодо вирішення проблем

охорони довкілля. Проблеми екологічної політики України зумовлені об'єктивними потребами соціального розвитку, імперативами сучасної світової глобалізації та вимогами колективної екологічної безпеки, необхідністю реальної інтеграції України в європейське співтовариство та її функціонування у системах європейської економічної безпеки.

До першочергових завдань у цьому контексті необхідно віднести формування ефективної системи екологічного управління. Існує досить поширена думка, що вирішення проблем деградації довкілля може зачекати, поки не будуть вирішені інші загальнонеобхідні реформи винятково соціально-економічного спрямування. Вважається, що висока якість довкілля – це предмет розкоші, попит на який зростатиме лише зі збільшенням доходів населення внаслідок екстенсивного економічного зростання. Для країн, що розвиваються і майже не приділяють увагу проблемам охорони довкілля, прикладом слугують індустріально розвинені країни. Практично всі вони на ранніх стадіях свого розвитку нехтували проблемами деградації довкілля, проте згодом змогли зупинити подальше погіршення екологічної ситуації.

Однак при цьому не аналізується той потенційно величезний обсяг економічних, соціальних і екологічних втрат, заподіяна шкода від яких, як правило, не підлягає компенсації. Хоча рівні забруднення води і повітря піддаються зниженню, та їхній вплив на добробут людини часто виявляється незворотнім, перспектива очищення в майбутньому не здатна компенсувати погіршення добробуту нинішнього покоління.

Досвід розвинених країн свідчить, що затрати на охорону здоров'я, обумовлені несвоєчасним запровадженням контролю над забрудненням, виявляються значно більшими від витрат на запобігання забрудненню. Наприклад, вартість очистки та компенсацій жертвам хвороби *itai-itai*, зумовленої отруєнням кадмієм, астми Йокаїші, спричиненої надмірним перебуванням під впливом викидів сірководню, та хвороби Мінамата, перевищує вартість проведення запобіжних засобів у 1,4 раза в найкращому випадку і у 102 рази – в найгіршому [9, с. 152].

Практика показує, що проблеми довкілля найкраще вирішувати через структуровані методи менеджменту за допомогою системи інструментів екологічного управління, спрямованих на вирішенні завдань охорони довкілля. Система екологічного управління (система екоменеджменту – СЕМ) – це збалансована система економічних і організаційно-правових методів та інструментів, використання яких забезпечує досягнення цілей екологічної політики.

На сучасному етапі СЕМ розвивається шляхом розробки нових методів, розширенням спектру інструментів, що їх використовують усі

типи підприємств для вирішення різних екологічних проблем. Початкове зосередження екоменеджменту було спрямовано на вузькі питання відповідності нормам законодавства, зокрема відповідності стандартам щодо скидання стоків. У світі розуміють, що СЕМ – це важливий інструмент у просуванні до сталого розвитку.

Визнаючи важливість узгодження міжнародних стандартів для підтримання світової торгівлі та мінімізації впливу на довкілля, Міжнародна організація стандартизації (ISO) розробила стандарт СЕМ ISO 14001, опублікований 1996 р., який тепер визнають і впроваджують багато тисяч підприємств у всьому світі.

Відповідно до ISO 14001, СЕМ повинна відображати основні принципи екологічної політики підприємства, що формують зобов'язання вищого керівництва дотримуватися екологічного законодавства і постійно покращувати систему екологічного управління. Політика створює основу, за допомогою якої підприємство встановлює свої цільові і планові показники екологічності своєї діяльності. Політика має бути достатньо чіткою і конкретною, щоб її могли зрозуміти внутрішні та зовнішні зацікавлені сторони; вона повинна періодично аналізуватися і переглядатися, щоб відображати мінливі умови та інформацію.

Підприємство повинно розробити план реалізації своєї екологічної політики. При цьому до елементів екологічного управління навколишнім середовищем належать: ідентифікація екологічних аспектів і пов'язаних із ними впливів на навколишнє середовище; вимоги законодавчих актів; екологічна політика; внутрішні і зовнішні критерії оцінки екологічної ефективності тощо.

З метою ефективної реалізації підприємство має створити можливості і розробити механізми підтримки, необхідні для здійснення своєї екологічної політики та досягнення цільових і планових показників. Для того, щоб досягти цільових показників, підприємство повинно націлити на це своїх співробітників, системи, стратегію, ресурси і структуру, розробити систему відповідальності та звітності.

Підприємство повинно проводити вимір, контроль та оцінку своєї екологічної ефективності. Одним із основних інструментів контролю є екологічний аудит. Підприємство повинно аналізувати і постійно покращувати систему управління навколишнім середовищем, щоб підвищувати свою загальну екологічну ефективність. Керівництво підприємства має через деякі інтервали часу проводити аналіз системи екологічного менеджменту, щоб гарантувати її постійну ефективність і відповідність існуючим параметрам. Аналіз повинен бути широким, щоб урахувати ступінь впливу на навколишнє середовище всіх видів

діяльності, продукції або послуг певної організації, включаючи їх вплив на фінансовий аспект діяльності і можливу конкурентоспроможність.

Одним із важливих напрямків діяльності українських підприємств на сучасному етапі розвитку має бути створення, впровадження та ефективне функціонування систем екологічного менеджменту, адже саме ці стандарти допоможуть забезпечити конкурентні переваги підприємствам і забезпечать доступ українським підприємствам на міжнародний ринок.

СЕМ – частина всієї системи менеджменту організації, що допомагатиме організації сформулювати екологічну політику. Впровадження системи екологічного менеджменту покращує екологічну ситуацію шляхом переходу від ліквідації наслідків позаштатних ситуацій до їхнього попередження. Таким чином, сертифікована система екологічного керування відповідно до вимог стандарту ISO 14001 підвищує економічні показники внаслідок скорочення фінансових витрат на виплату штрафних санкцій. Також виконання вимог стандарту ISO 14001 допомагає організації проводити моніторинг і впроваджувати процедури вимірів, які дають змогу відслідковувати прямі або непрямі впливи на навколишнє середовище.

На сьогодні ISO 14001 є визнаним у всьому світі стандартом зі створення ефективної системи екологічного менеджменту. Він спрямований на зменшення шкідливого впливу на довкілля і, водночас, максимальне збереження фінансових ресурсів. При правильності його він дозволяє досягнення обох цілей.

У табл. 1 наведено щорічну кількість виданих сертифікатів підприємств, сертифікованих згідно з вимогами стандарту до систем екологічного менеджменту за ISO 14001.

У 2012 р. 285 844 сертифікатів було видано в 167 країнах – середньому на одну країну припадає більше як 1711 сертифікатів. Лідерами в цьому напрямку є: Китай, Японія, Іспанія, Італія.

На основі [10] нами виконано вибірку стандартів, які певною мірою пов'язані з екологічним управлінням. А саме такі стандарти:

- ISO 9001:2008 – встановлює вимоги до систем менеджменту якості;

Таблиця 1

Кількість підприємств, сертифікованих згідно з ISO 14001

Рік	1999	2001	2003	2005	2007	2009	2012
Кількість	13994	3664	6496	111163	154572	223149	265844

- ISO 14001:2004 – встановлює вимоги до систем екологічного менеджменту;
- ISO/TS 16949:2009 – встановлює вимоги до застосування ISO 9001:2008 постачальниками в автомобільному секторі;
- ISO 13485:2003 – встановлює вимоги до менеджменту якості для медичного обладнання;
- ISO/IEC 27001:2005 – встановлює вимоги до систем менеджменту інформаційної безпеки;
- ISO 22000:2005 – встановлює вимоги до системи менеджменту безпеки харчових продуктів;
- ISO 50001:2011 – встановлює вимоги до систем енергетичного менеджменту. У табл. 2 подано кількість сертифікатів, виданих відповідно до цих стандартів в світі і в Україні.

Цифри говорять самі за себе – можуть виникнути сумніви щодо певних цифр, у правомірності трактуванні певних стандартів. Але загалом можна погодитись, що співвідношення 8914/1425 певною мірою характеризує рівень екологічного управління в Україні порівняно з загальносвітовим. Для енергетичної безпеки України важливим є стандарт ISO 50001:2011 – співвідношення 33/2 засвідчує про величезний потенціал України у вирішенні забезпечення держави енергетичними ресурсами шляхом удосконалення енергоменеджменту.

Екологічне управління, як і будь-яке інше управління, є, насамперед, інформаційним процесом. Сама сутність управління проявляється у формуванні, перетворенні і переміщенні інформації. Інформаційний

Таблиця 2

Кількість сертифікатів

Стандарт	Кількість виданих сертифікатів у 2012 р. (у світі)		Кількість виданих в Україні сертифікатів
	Всього	В середньому на 1 країну	
ISO 9001	1 101 272	5985	1091
ISO 14001	285 844	1711	166
ISO 50001	1 981	33	2
ISO 27001	19 577	190	7
ISO 22000	23 231	163	120
ISO/TS 16949	50 071	603	30
ISO 13485	22 237	229	9
Всього	1 504 213	8914	1425

аспект системи управління присутній у всіх її структурних елементах, на всіх етапах прийняття управлінських рішень.

Одна зі специфік екологічних інформаційних систем полягає у незвичайності завдання, що покладено на систему екологічного управління і виконання якого ці системи мають забезпечувати, – це гармонізація взаємовідносин суспільства і природи. Вперше за всю історію людства певній категорії інформаційних систем суспільства відведена роль задовольняти потреби не тільки людини, а й природи. З набуттям системою екологічного управління нового значення, пов'язаного з гармонізацією життєдіяльності суспільства, спектр її завдань суттєво збільшився, що спричинило зміну вимог до інформаційних систем стосовно пошуку, обробки та аналізу інформації, необхідної для прийняття складних природно-антропогенних управлінських рішень, а також її відповідного поширення.

Екологічна політика держави є органічною складовою національної стратегії соціально-економічного розвитку. Від вирішення екологічних проблем значною мірою залежить соціально-економічна стабільність в Україні. Для реалізації екологічної політики використовуються різні механізми: законодавчо-правовий, управлінський, економічний, громадсько-просвітницький. При загальній спрямованості державної стратегії управління сталим розвитком особливої актуальності набуває управління охороною довкілля, раціональним використанням природних ресурсів та безпекою життєдіяльності людини. Його значущість зростає в умовах децентралізації управління та підвищення ролі соціально-економічного розвитку регіонів. З огляду на це, в умовах трансформації економічної системи виникає потреба у розробці правових інструментів екополітики на різних рівнях управління.

Під правовими інструментами екологічної політики розуміють такі, які забезпечують правове регулювання використання природних ресурсів і спрямовані на забезпечення екологічної безпеки, адміністративні – передбачають адміністративне регулювання використання довкілля і природних ресурсів за зміцнення екологічної безпеки, соціальна мотивація базується на соціально-психологічних інструментах [11, с. 146].

Правильно сформована еколого-економічна політика повинна підтверджуватися комплексним рішенням проблем. Певною мірою можна погодитись із твердженням, що екологію використовують у якості інструменту протекціоністської політики. Водночас можна впевнено стверджувати, що в бізнес-середовищі України панує глибоке нерозуміння того, що екологія – це конкуренція за споживача. Як тільки з'являються

якісь екологічні шахраї, які намагаються отримати конкурентну перевагу за рахунок більш низьких вкладень і низькою середовища, компанії, що конкурують за екоспоживача, цілком слушно починають вимагати від держави, щоб вона захистила інтереси бізнесменів, які забезпечують охорону довкілля. Необхідно усвідомити, що, незалежно від того, чи держава підтримує розвиток механізмів підвищеної екологічної відповідальності або займається екологічним демпінгом, ринок все одно диктує своє, і нікуди ми від цього не дінемося. Поки ми не зрозуміємо, що екологія – це чиста економічна конкуренція, яка орієнтована на кінцевого споживача ми будемо завжди створювати для себе все більше і більше проблем.

Наприклад, у Німеччині на сьогодні діє спеціальний зелений тариф для енергоспоживачів. Йдеться не про те, що на оптовому ринку діють субсидії з боку держави, не тільки те, що ті, хто виробляє зелену енергію, можуть збувати її в мережу за більш високою ціною. Німеччина пішла навіть далі: у них є зелений тариф для споживача. Людина отримує можливість встановити для себе норму “зеленого” тарифу-оплатити, наприклад 20% споживаної ним електроенергії за підвищеною ставкою, яка покриє більш високі витрати на її виробництво з відновлюваних джерел. За останніми оцінками, на сьогодні в Німеччині до 25% споживачів формують частину свого платежу за цим спеціальним тарифом. Це соціальний аспект, це соціальне середовище.

Власне кажучи, чому ці 25% добровільно вибирають більш високий тариф, платять більше? Важливу роль у цьому відіграє і державна політика, і відповідна реклама зеленого способу життя.

Можна очищати викиди, скиди у діючих підприємств, але давайте подивимося, як фінансисти до цього ставляться. Це величезні додаткові витрати. Звичайно, треба бути законослухняними, треба дотримуватися вимоги, але це великі гроші. Якщо ж ти переходиш на нові технології, негативний ефект впливу на навколишнє середовище яких сам по собі невеликий, то тобі не потрібні такі дорогі споруди. Виходить ефект подвійного виграшу – така сідлова точка, яка фіксує ту вартість технологій, при якій вони не роблять істотного негативного впливу.

Потрібно сформулювати таку екологічну політику, яка стимулювала б наші компанії на пошук саме цих сідлових точок. Можна до безкінечності очищати викиди, скиди, що утворюються в кінці процесу, а можна просто змінювати сам процес.

Висновки. В сучасних умовах трансформації українського суспільства особливого значення набуває формування нової еколого-економічної

політики держави, визначення її ролі у системі ринкових відносин. На сьогодні відбувається руйнування старих державних структур, а правова основа та досвід формування цілісної системи сталого розвитку країни практично відсутні. Тому необхідно розібратися в системі формування і реалізації еколого-економічної політики держави, визначити стан, у якому перебуває сфера охорони навколишнього середовища, можливі напрями забезпечення пріоритетності її розвитку.

Екологічна політика повинна бути сильною, а найголовніше, потрібен інститут, який може її реалізувати. Не можна продовжувати маргіалізувати екологічну політику як щось прибудоване до економіки і яке заважає її розвитку. Необхідно включити пріоритет сталого розвитку в державну політику загалом для того, щоб маргіалізація припинилася. Для цього потрібно працювати не лише з урядом, але й із суспільством. Важливим є дотримання Україною Оргуської конвенції самої по собі і як механізму масового залучення громадян до екологічного управління. Не ухвалювати жодного рішення, яке може вплинути на стан довкілля, без процедурно врегульованої участі громадськості (громадські й парламентські слухання, референдуми, громадська екологічна експертиза тощо). Громадян треба інформувати на найбільш ранніх стадіях підготовки рішень.

Пріоритетними шляхами вирішення цих завдань є вдосконалення державного регулювання у сфері еколого-економічного розвитку регіонів, формування відповідних правових, організаційних, економічних та інших механізмів, а також підвищення ролі та відповідальності місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за вирішення покладених на них повноважень та завдань.

Список використаних джерел

1. Ecological economics and sustainable forest management: development and transdisciplinary approach for the Carpathian Mountains / ed. by I. P. Soloviy, W. S. Keeton. – Lviv : Ukrainian National Forestry University, Liga Press, 2009. – 432 p.
2. Social and economic potential of sustainable development [Text] / ed. by L. Hens and L. Melnyk. – Sumy : University Book, 2008. – 350 p.
3. Довкілля України у 2010 році [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – К. : [б. в.], 2011. – 12 с. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
4. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні у 2011 р. [Електронний ресурс]. – К. [б. в.], 2012. – 359 с. – Режим доступу : <http://mns.gov.ua/content/nasdopovid2011.html>.
5. A Green Dimension for the European Community [Text] / D. Judge (ed.). – London: Frank Cass, 1993. – 259 p.

6. Johnson S. P. The Environmental Policy of the European Communities / Johnson S. P., Corcelle G. – 2nd ed. – London : Kluwer Law International, 1995. – 535 p.
7. Mc. Cormick J. Environmental Policy in the European Union [Текст] / Mc. Cormick J. – Basingstoke, UK : Palgrave, 2001. – 347 p.
8. Право Европейского Союза [Текст] : учебник / под. ред. А. Я. Капустина. – М. : Юрайт, 2013. – 387 с..
9. Якість економічного зростання [Текст] / В. Томас, М. Дайламі, А. Дарешвар [та ін.]; пер. з англ. ; наук. ред. пер. О. Кілієвич. – К. : Видавництво Соломії Павличко “Основи”, 2002. – 350 с.
10. ISO [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.iso.org>.
11. Кравців В. С. Регіональна екологічна політика в Україні (теорія формування, методи реалізації) / В. С. Кравців / НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Львів : [б. в.], 2007. – 336 с.

Zahorsky V. S. Ecological policy of the European Union and formation of the ecological management system in Ukraine.

The article substantiates the statement that stability of the social-economic development of Ukraine depends on solution of ecological problems. The significance of ecological factors in EU functioning is analyzed and features of the formation of the EU ecological policy are emphasized. The necessity to form the ecology management system as an important factor of the integration of Ukraine to European social-economic area is proven.

Key words: management, system, ecology management, ecological policy, modernization, European Union.

Загорский В. С. Экологическая политика ЕС и проблемы формирования системы экологического управления в Украине.

Обосновано положение, что от решения экологических проблем зависит стабильность социально-экономического развития Украины. Проанализированы значимость экологических факторов в процессах функционирования ЕС. Выделены особенности формирования экологической политики ЕС. Доказана необходимость формирования системы экологического управления как важного фактора интеграции Украины в европейское социально-экономическое пространство.

Ключевые слова: управление, система, экологическое управление, экологическая политика, модернизация, Европейский Союз.